

Виконаний нами аналіз основних характеристик витрат в системах бухгалтерського обліку МЗБО, П(С)БО і GAAP USA та порівняльний аналіз визначення, визнання, оцінки, класифікації та групування витрат доцільно використовувати у процесі трансформації фінансової звітності.

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України, затверджений ВР України 16.07.1999 р. №996-XIV. – Харків: Курсор, 2007. – 297 с.
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: нормативна база. Нова редакція. – Харків: Курсор, 2007. – 297 с.
3. Глен А. Велш, Деніал Г. Шорт. Основи фінансового обліку: Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 943 с.
4. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. – К.: Лібра, 2004. – 768 с.
5. Качалин В.В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP. – 2-е изд., испр. и перераб. – М.: Дело, 1998. – 430 с.
6. Кураков Л.П. и др. Международные бухгалтерские стандарты: справ. пособие. – М.: Гелиос АРВ, 2000. – 218 с.
7. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 547 с.
8. Пантелеев В.П. Фінансова звітність – К.: Держ. акад. статист., обліку і аудиту, 2004. – 165 с.
9. Пашигорев Г.И. Применение международных стандартов финансовой отчетности в России. – СПб.: Питер, 2003. – 348 с.
10. Соловьева О.В. МСФО и ГААП: учет и отчетность. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 256 с.
11. Сторожук Т.М. Звітність підприємств. – Ірпінь: Нац. акад. ДПС Укр., 2005. – 265 с.
12. Расходы в US GAAP. http://gaap.ru/biblio/gaap-ias/compare_rus/023.asp.
13. Требования к учету расходов – сравнительный анализ МСФО и РСБ. <http://www.audit-it.ru/articles/msfo/a24744/144278.html>.

Отримано 01.07.2009

УДК 336.773

А.Р.МАЛОВА

Луцький національний технічний університет

КРЕДИТНА КООПЕРАЦІЯ В УМОВАХ КРИЗИ

Досліджено діяльність кредитних спілок в Україні. Пропонується розглянути їх як фінансово-кредитні установи, які не тільки зможуть пережити фінансову кризу, але й допомогти населенню, малому та середньому бізнесу втриматися на "плаву". Розглянуто нормативно-правову базу функціонування кредитних союзів і вказано шляхи її вдосконалення. Також наведено низку заходів щодо покращення діяльності кредитних союзів та перспективи розвитку кредитної кооперації в Україні в умовах кризи.

Исследована деятельность кредитных союзов в Украине. Предлагается рассмотреть их как финансово-кредитные учреждения, которые не только смогут пережить финансовый кризис, но и помочь населению, малому и среднему бизнесу удержаться на

“плаву”. Рассмотрена нормативно-правовая база функционирования кредитных союзов и указаны пути ее усовершенствования. Также приведен ряд мероприятий по улучшению деятельности кредитных союзов и перспективы развития кредитной кооперации в Украине в условиях кризиса.

The article is devoted to research of activity of credit unions in Ukraine. It is suggested to consider them as financial establishments, which not only able to outlive a financial crisis but also help a population, to hold out small and middle business “afloat”. The legal base of functioning of credit unions is considered and indicated ways of its perfection. The row of measures is also resulted, in relation to the improvement of activity of credit unions and prospect of development of credit co-operation on Ukraine in the conditions of crisis.

Ключові слова: фінансові установи, кредитні спілки, мікрокредитування, кредитна кооперація.

Сучасний стан економіки України характеризується спадом промислового виробництва, нестабільністю курсу національної валюти, зменшенням робочих місць, зниженням рівня життя населення. Головною причиною такої ситуації є світова економічна криза. Всі фінансові установи світу, які здійснювали операції з цінними паперами, іноземною валютою, брали участь у фінансуванні житлового будівництва зазнали найбільших втрат від кризи. Найпоширенішими фінансовими інститутами в Україні, які здійснюють дані операції, є комерційні банки. Саме тому в нашій країні найбільше постраждав банківський сектор. На сьогодні все більше людей звертається до кредитних спілок, оскільки вони залишаються єдиним фінансовим інститутом, який продовжує кредитувати населення.

Хоча кредитні спілки не мають великих об’ємів запозичень, проте вони, як і банки, відчули на собі наслідки паніки серед вкладників. Також є проблеми з нормативно-правовою базою діяльності цих установ, які може вирішити тільки держава. Тому одним із пріоритетних завдань роботи є розкриття потенціалу розвитку кредитних союзів для населення і держави.

Виходячи з поставлених вище завдань, метою нашого дослідження є розкриття змісту діяльності кредитних спілок в умовах кризи.

Кредитні спілки як кооперативні форми фінансової взаємодопомоги та економічного самозахисту населення в умовах капіталізму почали виникати в 50-х роках XIX ст. в Німеччині, звідки поширились по всьому світу. Це сприяло послабленню монополії фінансових посередників та організації ефективного економічного самозахисту через самозабезпечення необхідними фінансовими послугами [1].

Нині понад 60 млн. громадян США є членами кредитних спілок, у Канаді створено масштабну систему, половина населення Ірландії є членами кредитних спілок (хоча цю ідею було привнесено в країну лише на початку 50-х років минулого століття). Вражають динамікою

розвитку польські кредитні спілки. На сьогодні сумарні активи 140 польських кредитних спілок складають 445 млн. доларів США. Понад 500 тисяч громадян Польщі стали членами кредитних спілок за 10 років [1].

Ряд вітчизняних і зарубіжних економістів, таких як А.Оленчик, М.Зарицька, Я.Коваль, Ю.Олійник, Д.Плахотна [2-6, 9] вважають, що саме кредитні союзи, як єдині фінансово-кредитні установи, які залишаються «на плаву» в умовах кризи, допоможуть країні вийти з неї. Для цього необхідно вдосконалити нормативно-правову базу діяльності кредитних спілок, розширити коло клієнтів, збільшити їхній капітал і т. д.

До прийняття Закону України “Про кредитні спілки” [7] ці установи мали юридичний статус громадської організації, головною метою якої був “фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування”. В податковому законодавстві спілки були віднесені до неприбуткових організацій. Такий, не досить чітко визначений, статус призводив до виникнення багатьох запитань стосовно економіко-правової природи спілок та створював певні проблеми в їх роботі. Прийнятий Закон надав кредитним спілкам нового, принципово іншого юридичного статусу неприбуткової організації, “заснованої фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об’єднаних грошових внесків членів кредитної спілки” і при цьому визначив, що “кредитна спілка є фінансовою установою”. Це дозволило більш чітко визначити юридичний статус кредитних спілок, однак питання неприбуткової соціально-економічної природи цих організацій залишилось недостатньо розкритим. Законом кредитні спілки були перетворені із «громадської організації» у “фінансову установу”. Непомітно при цьому звучить термін “заснованої на кооперативних засадах”. А він якраз і є найголовнішою ознакою, що відрізняє кредитні спілки від інших суб’єктів фінансового ринку і визначає їх неприбуткову природу. На жаль, в чинному українському законодавстві такого поняття як “кооперативні засади” не існує, а в Законі “Про кредитні спілки” кооперативні засади прописані недостатньо. Тому із прийняттям цього Закону стало можливим трактувати кредитні спілки лише як фінансові установи і не звертати увагу на суспільну та громадську складову їх діяльності та їх соціальну місію. А звідси з часом може виникнути питання доцільності віднесення кредитних спілок до неприбуткових організацій [7].

Одним із важливих досягнень для кредитних союзів є розробка

7 жовтня 2008 р. проекту Закону України “Про Фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок”. Прийняття даного проекту дозволить запровадити механізм відшкодування втрат членів кредитних спілок у разі настання обставин, що не дозволяють союзам виконати свої зобов’язання за договорами внесків (вкладів) на депозитні рахунки, сприятиме фінансовій стабільності системи взаємного кредитування, підвищенню рівня захисту найбільш уразливих верств населення від втрати ними своїх грошових заощаджень, і, як наслідок, сприятиме підвищенню рівня соціальної стабільності в державі [8].

Крім того, прийняття законопроекту опосередковано сприятиме залученню готівкових коштів населення у банківську систему України, зменшенню грошових коштів, які перебувають у «тіньовому» секторі, а також призведе до покращення здійснення кредитними спілками такої операції, як мікrokредитування населення.

Як зазначалось в завданні даної статті, паніка серед вкладників не оминула і кредитні спілки. Цікаво, що ситуації в різних регіонах відрізнялися. Наприклад, в Центральній і Західній Україні вкладники поведилися незворушно: у кредитних союзах, що працюють в цих областях, навіть спостерігався приплив депозитів. Проте в деяких регіонах (Одесі, Черкасах, Києві, частково Харкові і деяких інших) “перегрітих” скандалами з кредитними спілками, панував неймовірний ажіотаж [9]. Так, на сьогодні в цих регіонах діє низка фінансових пірамід, зокрема, кредитна спілка “Всеукраїнський кредит” або King Capital. В Україні працюють і певні ризиковані для громадян спілки. Існують організації на кшталт «Еліта-центру», які працюють поза законом. Нині ще існують проблемні кредитні союзи, що можуть завдавати фінансової шкоди громадянам. Із 800 наявних спілок, сумнівних фінансових установ – близько десяти [10]. Проте через суспільний резонанс, який викликає позбавлення спілок ліцензії, спостерігається чітка тенденція недовіри до всіх спілок. Але вони залишаються єдиним фінансовим інститутом, який продовжує кредитувати населення.

Рефінансування могло б підтримати ліквідність в проблемних спілках і припинити паніку серед їх вкладників. Але в нинішній ситуації уряд не включить це питання в розряд пріоритетних. Досвід інших країн показав, що в кризисній ситуації, коли банківська система і фондовий ринок не спроможні функціонувати, саме кредитні спілки можуть узяти на себе функцію кредитування населення, у тому числі реалізацію соціальних програм, нівелюючи негативні наслідки зростаючого безробіття, зниження доходів громадян, зростання цін і т.д. Так сталося, наприклад, під час Великої депресії в США: коли банківська система стала недієздатною, американський уряд ухвалив Закон “Про

кредитні союзи”, надав їм фінансову підтримку і це дало можливість розвиватися і кредитувати населення. Зараз необхідно підтримати людей, які опинилися на вулиці, втратили роботу, були відправлені до вимушених відпусток. Це можна було б зробити через спеціалізовані цільові кредитні програми. Проте політичної волі для реалізації такого проекту сьогодні немає.

Більшість кредитних спілок невеликі за розмірами. Вони часто створюються у невеликих містечках та селах, де банків ще не дуже багато, та виникають при великих підприємствах. Вони обмежені у значних коштах. Максимальна сума кредиту – це 10% від активів кредитного союзу в одні руки. Такі спілки не видають іпотечних кредитів, кредитів на автомобілі і спеціалізуються в основному на споживчому кредитуванні фізичних осіб. Тому відсотки за кредитами є нижчими ніж у банку, а на сьогодні, у зв’язку з фінансовою кризою, на ринку споживчого кредитування у них не залишилось конкурентів, але одночасно паніка серед населення не дає можливості для залучення коштів. У зв’язку з цим кредитні спілки будуть консолідуватись, щоб спільно побороти негативні явища фінансової кризи. Згодом можна буде говорити і про об’єднання коштів для захисту вкладів. Криза сприятиме тому, що спілки входитьимуть до програми об’єднання коштів і гарантування вкладів.

На сьогодні більшість людей зберігає гроші вдома. Такий висновок можна зробити з повідомлення НБУ, що за жовтень-листопад 2008 р. знято з депозитних рахунків фінансових установ близько 13,3 млрд. грн.

Кредитні спілки можуть задовольнити потребу в заощадженнях для різних категорій населення, хоча легше працювати з 10 вкладниками, які зробили вклад по 10 тис. грн., ніж зі 100 вкладниками, які вклали по 1 тис. грн.

Кредитним спілкам потрібно запровадити програми із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, спрямовані на широке коло населення, показати на прикладах, скільки член кредитної спілки зможе заощадити при внесенні певної суми кожного місяця. Переважна більшість населення ніколи не могла розраховувати на заощадження. Кредитна спілка відкриває дорогу в майбутнє тим людям, які оберуть дану програму (навчання дітей, купівля побутових товарів тощо).

Програму потрібно якомога детальніше розписати, ставлячи в такі умови вкладника, щоб йому було не вигідно розірвати договір вкладу раніше терміну, показати, що він втрачає при розірванні у грошовому еквіваленті. Вкладник повинен бачити суму грошей, яку він отримує

після закінчення дії договору вкладу. Якщо кредитна спілка зможе довести до своїх членів дану програму, то, розширюючи доступ до депозитних програм різноманітних соціальних груп населення, зможе залучити нових членів, які до цього не розглядалися як потенційні позичальники.

Нерозвиненість вітчизняного небанківського фінансового сектора обумовлена відсутністю традицій щодо користування фінансовими послугами, а також підірваною довірою населення до фінансових установ через безпідставне підвищення відсотків за виданими кредитами, знецінення національної валюти, заборону видачі вкладів та ін.

Таким чином, за наявності державної підтримки, кредитні спілки могли б надати кредити набагато більшій кількості населення, а також фермерам, для яких настали важкі часи, і тим самим підвищити якість сільськогосподарської продукції. За рахунок цього відбулося б зростання експорту і збільшилися надходження до бюджету.

Кредитні спілки мають достатній запас розвитку, але для цього треба вирішити комплекс взаємопов'язаних питань, які включають, зокрема:

- створення сприятливого податкового середовища для некомерційних фінансових установ;
- фінансова підтримка держави;
- чітке визначення статусу неприбутковості на законодавчому рівні;
- підтримка та розвиток супутніх видів бізнесу, що зменшують ризики кредитування;
- прискорення процесу прийняття та виконання судових рішень, створення в ході судової реформи механізмів, що сприяють спрощенню цього процесу для невеликих позовних сум;
- створення ліберальної та заохочувальної системи моніторингу дрібних підприємницьких структур, що сприяла б їх зростанню та оздоровленню.

1.Кредитний рух: відродження і розвиток кредитних спілок [Електронний ресурс] // Аналітичний центр "Академія". – Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=379>.

2.Заричька М. Розбудова системи кредитної кооперації – процес пішов! // Україна - Business. – 2005. – № 31. – С.15-17.

3.Коваль Я. Чи потрібне кредитним спілкам бюро кредитних історій? Зважаючи на очевидні переваги – так і якнайшвидше // Україна - Business. – 2006. – №39. – С.25-27.

4.Кредитні спілки в Україні: основні засади діяльності. В 2-х кн. Кн.1. / За ред. А.Я.Оленчика.– К.: УІРФР, – 652 с.

5.Кредитні спілки: свій до свого по своє / За ред. Ю.Олійник. – К., 2004. – 148 с.

6.Кредитные союзы. Теория и практика / Под ред. Д.Г.Плахой. – М., 2000. – 165 с.

7.Про кредитні спілки: Закон України №2908-III від 20.12.2001 р.

8. Про Фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок: Закон України (проект) від 7.10.2008 р.

9. Оленчик А. Сейчас из пяти заявок на кредит кредитный союз удовлетворяет только одну”: Интервью с президентом объединения кредитных союзов «Программа защиты вкладов», советником главы Госфинуслуг А. Оленчиком // Комментарии. – 2009 – №158. – С.32-33.

10. В Україні закрили 70% кредитних спілок [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2008. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/47c54cd845dd2>.

Отримано 07.09.2009

УДК 336.711.2

Н.О.ГРИЦЮК

Луцький національний технічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ КРИЗИ

Вивчено зарубіжний та вітчизняний досвід реалізації грошово-кредитної політики.

Изучен зарубежный и отечественный опыт реализации денежно-кредитной политики.

Foreign and domestic experience of realization of monetary policy is studied.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, економічна криза, відсоткова ставка, рефінансування, емісія.

В умовах складної макроекономічної ситуації та впливу світової фінансової кризи грошово-кредитна політика в 2008 р. була спрямована на виконання основної функції Національного банку України – забезпечення стабільності національної грошової одиниці. З початку 2008 р. Національний банк України в контексті здійснення антиінфляційних заходів продовжував проводити процентну політику, спрямовану на підвищення вартості національної валюти та вживав заходів щодо стимулювання позитивних зрушень у структурі активно-пасивних операцій банків. НБУ розширив можливості банків з підтримки ними своєї ліквідності через механізми рефінансування, обмежив здійснення певних активних операцій банків в іноземній валюті, упорядкував правила здійснення валютних операцій. Заходи, яких уживав Національний банк України для стабілізації ситуації, сприяли зниженню напруження на грошово-кредитному ринку, поступовому уповільненню впливу депозитів, збільшенню ліквідності банківської системи, стабілізації ситуації на міжбанківському ринку.

Дослідження проблематики грошово-кредитного регулювання економіки знайшли відображення у наукових публікаціях вчених України та країн СНД – А.Гальчинського, О.Дзюблюка, М.Савлука,